

krepko podpirala v boju proti ministrstvu. Oni bi radi ostali pri desnici, ker upajo, da tako najprej odstranijo sedanje ministrstvo in pomorejo na krmilo ministrstvu desnice. V resnici so tudi vse desničarske stranke se izrekle za to, da ostane desnica solidarna, ali iz njihovih izjav izhaja jasno, da razen Čehov nobena ne mara stopiti v opozicijo. Radi tega je mej Čehi nastala velika nezadovoljnost, ki dobiva izraza v grožnjah proti nemški katoliški stranki. Ta stranka igra sedaj v resnici prvo vlogo v državi, ubirati pa hoče strune na dve strani. Čehi jej groze, da se združijo z nemškimi liberalnimi strankami proti nemški katoliški stranki, kar bi slednjo popolnoma ugonobilo. Prav radi tega nimajo izjave solidarnosti desničarskih strank nikake realne vrednosti. Ta solidarnost stoji samo še na papirju in se utegne pri prvi priliki razmazati, čim bo treba resno nastopiti proti vladi. — Pa tudi v nemških strankah, ni jedinstvi. Velika večina nemške levice je sicer z novo vlado popolnoma zadovoljna in ne želi drugega, kakor da bi jo mogla podpirati, saj jej daje sestava ministrstva najboljše jamstvo, da se bo vladalo v levičarskem smislu. Toda nemški radikali niso zadovoljni. Ta radikalizem bi se hitro posušil in bi ovenil, če bi moral opustiti ščuvanje in propagiranje veleizdajskih idej in zato naznanjajo, da jih vladna izjava nikakor ni zadovoljila, in da bodo boj nadaljevali. Posebne važnosti to pač ni. Če nemški liberalci in nacionalci radikalne obstrukcije ne bodo podpirali, bo ta brez pomena.

Volitev predsedništva poslanske zbornice. — V prvi seji je bil izvoljen samo dr. Fuchs. Volitev obeh podpredsednikov se je odložila do današnje seje, ker še ni odločeno, če pade dr. Ferjančič ali če ostane. Desnica je najprej sklenila, da mesta prvega podpredsednika ne prepusti opoziciji, češ, da si mora zavarovati vodstvo parlamenta. V zadnji uri pa je nemška levica pismeno izrekla željo, naj se njej prepusti mesto prvega podpredsednika. Vsled tega so se začela pogajanja in kaže se, da bode dr. Ferjančič padel. Nemška katoliška stranka ima namreč namen, glasovati z opozicijo, tako da bi dobil dr. Ferjančič k večjemu slovanske glasove, a še to ni prav zagotovljeno. Da, ta solidarnost desnice je vredna zlata!

Jezikovne naredbe za Češko in Moravsko. — so bile preklicane dne 17. t. m. Preklic je sicer obudil silno razburjenost po vsem Češkem in prišlo je tudi v raznih krajih do večjih demonstracij, ali tistih velikih izgredov, katerih se je vlada tako bala, da je bilo vojaštvo konsignirano, tistih izgredov ni bilo. Ker je bil prvi dan prestan, utegne razveljavljanje jezikovnih neredb ostati brez tistih revolucionarnih posledic, ki bi se bile prav lahko primirile.

Bilinskiga jezikovni načrt — Bivši finančni minister Bilinski želi postati ministerski predsednik ali vsaj voditelj desnice na mesto starega Jaworskega in ker ve, da je rešitev jezikovnega vprašanja tista točka, okolu katere se suče vsa notranja politika, je hitro skoval načrt jezikovnega zakona. Stranke desnice so s tem načrtom baje zadovoljne, ali ker je sestavljen na podstavi avtonomnega določevanja dež. zborov glede rabe dež. jezikov, dvomimo, da zadobi kdaj veljavo.

Srbija. — V tej nesrečni deželi vlada sedaj mir. Milan je uničil svoje nasprotnike. Rusija sama se ne more upreti, Avstrija pa se neče, s pretvezo, da nima pravice, vtikati se v notranje zadeve. Narod se ne upa ganiti, zakaj kdor se gane, tisti je izgubljen. Koliko krika in vika je bila za Dreyfussa, za žrtve Milanovega trinoštva pa se živ krst ne zmeni, dasi trohne v najstrašnejših ječah.

Bolgarija. — Dolgotrajna ministrska kriza se naposled končana tako, da ni treba razpustiti narodnega sobranja. Novo ministrstvo sta sestavila Jvančev in Radoslavov. V bistvu je

to ministrstvo Grekov brez Grekova. Najvažnejša naloga tega ministrstva je uredba državnih financ. Te se nahajajo v najobupnejšem stanju in je prav lahko mogoče, da pride do državnega bankerota.

Vojna v južni Afriki se je resnično začela in sicer še predno se je mogla angleška nanjo primerno pripraviti. Z Buri se kaže, da jo potegne vse holandsko naseljenje na Kapu in v Natalu. Vojne operacije so Buri začeli na dve strani. Prodrli so proti vshodu v angleški Natal in tam zavzeli mesti Newcastle in Dundee, proti zapadu pa so vdarili na Mafeking in na Kimberley ter oblegajo ti dve mesti. Pretrgali so železniško zvezo obeh teh mest s Kapom in če ne pride Angležem hitro pomoč, izgube ti dve utrdbi, in bodo imeli Buri svobodno pot v Kaplandijo.



Novi delniški regulativ.

Že mnogo let se je pri nas oglašala želja, naj se vender izvede toli nujno potrebna preuredba delniške organizacije. Komaj deset let potem, ko je bil izšel cesarski patent iz l. 1852., s katerim se je uredilo vse združevanje in tudi združevanje kapitala, začeli so se poskusi legislativne preustrojbe. Ponavljali se se zdaj v kratkih zdaj v daljših presledkih, ali vsi ti poskusi so ostali do naših dnij brez uspeha.

Odpor proti gospodarjenju tiste ministerske komisije, v katere področje spadajo delniška društva in v kateri sede zastopniki ministrstva notranjih del, finančnega, trgovinskega justičnega in poljedelskega ministrstva, je bil sčasoma postal splošen in intenziven in čestokrat se je čula sodba, da je ta komisija največ kriva gospodarskega zaostajanja naše monarhije, ker dela asocijaciji kapitala najneverjetnejše ovire.

Zlasti ostre tožbe so se čule proti sistemu koncesijoniranja, kateri je v rečenem zakonu utemeljen, ki pa zadušuje vsako inicijativo ter je kriv, da je Avstrija ostala daleč zadaj za tistimi državami, koder združevanju ne delajo taci ovir, kakor pri nas.

To zaostajanje karakterizujejo nekatere številke prav dobro. Pri nas se je v letih 1892 — 1897. številno delniških družb efektivno pomnožilo od 399 na 454 družb, torej za 55 družb, dočim se je v Nemčiji število delniških družb efektivno pomnožilo za 762. Tudi v primeri z Ogrsko se vidi velika stagnacija v naši državni polovici, zakaj na Ogrskem je v letih 1890 — 1895 število delniških družb od 682 naraslo na 904 in se je torej pomnožilo za 222 družb.

Agitacija v Cislitvanski, katera je imela namen, izposlovati reformo delniškega prava, je v zadnjem času postala tako intenzivna, da se je morala vlada nanjo ozirati. Posebno živ izraz je zadobila ta agitacija z memorandumom, kateri je finančno ministrstvo izdalo začetkom lanskega leta. S tem memorandumom, v katerem so jasno

in določno izraženi nekateri temeljni nazori o reformi delniškega prava, je finančni minister dr. Kaizl izpolnil obljubo, katero je bil malo časa poprej dal v parlamentu. V tem spisu, v katerem se je dr. Kaizl brezpogojno izrekel za odpravo sistema koncesijoniranja, je zahteval, naj se za toliko časa, da postane mogoča legislativna reforma delniškega prava, določijo materijelne norme za poslovanje rečene ministerske komisije in to v obliki regulativa, tako da bo vlada sama nanje vezana, občinstvo samo pa bo tudi vedelo, pri čim da je.

Prizadeta ministrstva so se odzvala tej vzpodbudi, samo justično ministrstvo je delalo finaliziranju cele zadeve vsakovrstnih, največ bureankratičnih težav, tako da je preteklo še 15 mesecev, predno je stvar bila dognana in je zadobila konkretno obliko.

Novi regulativ se seveda naslanja na sedaj veljavne zakone, katerih seveda še ni bilo možno premeniti, dasi so že davno zastareli, in nadalje se naslanja na tiste direktive, po katerih se je doslej ravnala že poprej imenovana ministrska komisija, tako da je regulativ prav za prav le kodifikacija dosedanje prakse. Vzlic temu pa veje v tem regulativu tisti moderni dub, ki ga je v ministrstvo vpeljal dr. Kaizl in vpliv teh modernih nazorov glede reforme delniškega prava odseva iz vsake vrste.

V regulativu so izvedeni in uveljavljeni vsi tisti temeljni nazori, katere je precizoval dr. Kaizl v imenovanem memorandumu, toda te norme so za sedaj omejene na industrijske delniške družbe, ker je bila tudi preuredba najnujnejše potrebna in je bilo obstoječe velike težave najlaglje odstraniti.

Doktor Kaizlu pa se je zdel tudi nov regulativ za banke jako potreben in odredil je takoj, da se po njegovih navodilih sestavi. To važno delo je že precej daleč dospelo in zato je globoko obžalovati, da so nečuvane politične razmere provzročile odstop finančnega ministra dr. Kaizla še predno je to važno delo dokončano. Bog ve, če zdaj začeto delo ne zapade trnjenju v ministrskih arhivih.

Novi delniški regulativ za industrijske družbe je bil zadnje dni meseca septembra, skoro neposredno pred odstopom dr. Kaizla v državnem zakoniku publiciran in to z važnim pristavkom, da stopi takoj v veljavnost. V naslednji številki hočemo podati vsebino tega regulativa oziroma njegovih najpoglavitejših določb. (Konec sledi.)



Kmetijstvo.

Hrana in človeška sreča.

(Dalje)

Kaj zahtevamo od delavcev?

Vsak delavec, bodisi višje ali nižje vrste, naj gleda, da bode izhajal kolikor mogoče z malim in naj tedaj

živi priprosto, kakor je človeku dostojno, kajti požrešnost in pijanstvo ni človeka dika, ono znači le oilkano živinsko naravo v človeku.

Sosebno oni, kateri v socialni sili ne naprej ne nazaj ne vedó, naj si prizadevajo, da postanejo in ostanejo neodvisni. Drugi, kateri pa sile ne trpé, bodo k temu, vsled boljše naobrazbe in vsled svoje vesti sami prisiljeni. Izkušnja nas oči, da, ako se seme kake vzvišene misli v plodovito zemljo človeškega duha vseje, bode pogvalo — rastlo in slednjič se razvilo in razcvelo v visoko in močno drevo. Vsaka vzvišena misel bode premagala prej ali slej svojo nizko nasprotnico. Zemlja je velika in široka, da, celo obdelane dežele imajo tu še dovelj prostora za neštivilno množico ljudij, ako bi ljudje le enolično in npravno živeti hoteli, in vegetarizem je radi tega naraven, dasi ni nikak navlaščen in vnet protivec izselstva, v kolikor se vsled tega domovini izvrstne moči ne odvzame.

Koliko se potroši za mesne jedi in koliko za vegetarične (rastlinske).

Za življenje, za dobro in zadostno življenje, je zelo malo potrebno. Angleški zdravnik T. L. Nikolos, dokazuje v svojem izvrstnem spisu: Kako se človek zadovoljno in zadostno s 5. groši ali 25 kr. vsaki dan preživi.

V njegovih in mnogih drugih spisih so navedene točke, v katerih se kriva vera zavrača, kakor da bi bilo meso najbolj izdatno, kakor da bi meso le iz mesa postalo, kakor se brezmiselno opetovano povdarja, ne da bi se mislilo na razumne kulturne živali, ktere si svoja lepa telesa le z najnavadnejšim živežem zadobé. Različni zrnski dozorki so jedernateji in ceneji živež, kateri služi tudi večini človeštva, nego mesni živež.

Naša žita, kojim se prištevajo koruza, riž, vse vrste jagod, ovočje, zelenjava, korenine, čebuljice, gobe in več družega, tudi jajca, mleko in sir popolnoma zadostujejo, da se človek zadostno preživi, in ker se lahko in ceno in obilici dobe, je mogoče vsikdar razna, dobro okusna jedila iz njih napraviti.

Najboljša in popolnem zadostna hrana je kruh oziroma moka in krompir z nekoliko oljem in sadjem. Meso pa, je le draga in škodljiva potrata, isto je škodljivo ne le zato, ker se toliko bolne živine zakolje, in ker celo večina pobite živine ni popolnoma zdrava in se v njej večkrat breštevila takozvanih šeškarjev ali parazitov nahaja, ampak tudi zato, ker meso srce, in prebavljanje vzdružja in v slednjim gnilot povspeša in vsled živalskih izmečkov, koje ima v sebi, telesni organom delo nepotrebno oteža, da, celo vsakovrstne bolezni provzroča ali jih k temu povspeša. Trganje po udih in revmatizem (prehlajenje) kamen, srčne bolezni, sušica, debelost itd. so često žalostni nasledki. Da je pa meso najdražji živež kaže sledeča:

imeli tudi vspeh operacije, ki so izborna vspele na zahodu. Niso pa računali na okolnost, da je v okolici Ladysmitha zbrana z malo izjemo vsa angleška moč v južni Afriki, s katero se Buri ne more lahko meriti na planem. Tako je torej prišlo da se morejo burske čete polagoma umikati nazaj v obrnjeno gorovje. Ako smemo verjeti angleškimi poročili, so Buri izgubili precej svojih mož, morda črtimo svoje ondotne armade. in poleg tega tudi nekaj svojih voditeljev, toda vkljub temu angleške zmage niso tako sijajne ekr Angleži v resnici še ničesar niso dobili razun onih 5 topov, Buri imajo pa v svoji lasti ves zahodni del od Kimberlaja do Mafekinga z obema mestoma "red, ker vsekako več odvaga nego borih pet topov.

Obrtnija.

Novi delniški regulativ.

(Konec)

Najvažnejše točke novega delniškega regulativa so naslednje:

Prošnje za dovoljenje ustanoviti delniško industrijalno družbo, naj se želi definitivna koncesija ali samo predkoncesija, se morajo vložiti pri pristojnem političnem dež. oblastvu. Glede predkoncesij določa novi regulativ, da je deželna politična oblast dolžna, dati tekom 30 dni začasno dovoljenje, ako ni zakonitih zadržkov. Ako misli deželna politična oblast, da je treba kako prošnjo odkloniti, jo mora v imenovanem roku predložiti ministrstvu. Prošnje za definitivno dovoljenje morajo deželne vlade tekom 14 dni predložiti ministrstvu, oziroma, če to ni mogoče, mora ministrstvu naznaniti še pred pretekom tega roka, da je bila vložena taka prošnja in sporočiti, zakaj da je ni predložila.

Ta natančna določitev roka, kdaj morajo deželna politična oblastva prošnje rešiti, je velikega pomena. Do zdaj je bila navada, da so take prošnje sila dolgo ležale pri deželnih vladah in zgodilo se je večkrat, da je bila zamujena ravno najugodnejša konjunktura, ali da so udeležniki že zopet izgubili veselje kaj ustvariti, še predno je bila njihova prošnja rešena. Za definitivno dovolilo velja načelo, da se ga ne sme odreči, če ni zakonitnih povodov za neugodno rešitev prošnje.

Glede apportov in sploh prošenj za druge delniške ustanovitve, zahteva regulativ popolnega pojasnila vseh, za presojo dotičnih transakcij odločilnih razmer v statutu v subskripcijskih povabilih in v subskripcijskih izjavah. Povrh pa še zahteva, da je ustanovne delnice pri pristojni trgovski in obrtni zbornici razgrniti na javen vpogled.

Delnice se morajo navadno glasiti na najmanj 200 kron. Izjemoma, namreč pri manjših podjetjih, ki imajo samo lokalni pomen, se smejo izdajati delnice tudi po 100 kron, toda le, ako se te delnice glase na ime. Kurs novih akcij se na noben način ne sme določiti pod pari tako, da dobi delniška družba kolikor možno celo sku-

pilo za te delnice. Dovoljenje je sukcesivno plačilo delnic iz čistega dobička, v katerem slučaju dobe lastniki izžrebanih delnic, „vžitne izkaznice“, „Genusscheine.“

Pravne razmere lastnikov teh „vžitnih izkaznic“, ki niso še nikjer zakonito vrejene in določene, so v novem delniškem regulativu vsaj začasno ustanovljene.

Tudi na organizacijo organov delniških družb se ozira novi regulativ, ter določa, da morajo biti v vodstvo poklicane samo osebe, ki se po poklicu in stalno bavijo z neposrednim vodstvom opravil. Dosedanja navada, vstvarjati pri delniških podjetjih vsakovrstne sinekure, se torej odpravi, kar je velicega pomena. Pač pa je dovoljeno, vstvariti direkcijski svet, to je nekaka srednja instanca mej vodstvom in mej občnim zborom delničarjev, katere direkcijski svet sklepa o važnejših zadevah. Toda ta direkcijski svet je po novem regulativu menjen le kot prehod od starih razmer k novim in mora s časoma popolnoma izginiti.

Za nadzorstvo oziroma za pregled letnih računov in drugih izkazov se volijo ali računski revizorji ali pa se izvolijo posebni nadzorovalci. Ti nadzorovalci smejo ako to pravila dovolijo, sami določiti vodstveno podjetje.

Glede glasovanja pri občnih zbora določa novi regulativ, da naj se samo izjemoma določi, da sme posamezen delničar imeti le gotovo število glasov, sicer pa naj bo dovoljeno, da sme imeti kolikor glasov je, tudi določa regulativ, da se sme razen delničarjev tudi nedelnicar kot pooblaščenec udeležiti glasovanj.

Glede državnega nadzorstva ponavlja regulativ načelo, ki je izraženo že v društvenem patentu, da se državno nadzorstvo izvršuje v varnost javnih interesov. Za varstvo zasebnih interesov se država kot nadzorovalna oblast nima zavzemati in se morajo dotični interesi braniti civilnopravnim putem. Stalni državni nadzorovalni organ, podoben „deželnoknežjemu komisarju“ na pr. pri hranilnicah, se nastavi pri industrijalnih delniških družbah samo izjemoma in sicer samo tedaj, če je potreben tak organ iz javnih ozirrov.

To so najvažnejše določbe novega regulativa za industrijalna podjetja. Gotovo pripomore novi regulativ, da se bo začel duh podjetnosti svobodnejše gibati in da bode konec tisti zaupnosti in tistemu lenarenju, ki je doslej zadrževalo razvoj industrije.

Regulativ je tak, da bi se ga tu za manjša podjetja lahko izkoristili naši rojaki, zakaj tudi majhna industrija se ne da pri nas vstvariti drugače, kakor potomasocijacije.